

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 21. maja 2015*¹

„Predhodno odločanje — Območje svobode, varnosti in pravice — Pristojnost v civilnih in gospodarskih zadevah — Uredba (ES) št. 44/2001 — Posebne pristojnosti — Člen 6(1) — Tožba proti več toženim strankam s sedežem v različnih državah članicah, udeleženi pri omejevalnem sporazumu, za katerega je bilo ugotovljeno, da je v nasprotju s členom 81 ES in členom 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, za solidarno naložitev plačila odškodnine in posredovanje informacij — Pristojnost sodišča, ki mu je zadeva predložena, v zvezi s sotoženimi strankami — Umik tožbe proti toženi stranki s sedežem v državi članici sodišča, ki mu je zadeva predložena — Pristojnost v zvezi z delikti ali kvazidelikti — Člen 5, točka 3 — Dogovor o pristojnosti — Člen 23 — Učinkovito izvajanje prepovedi omejevalnih sporazumov“

V zadevi C-352/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Landgericht Dortmund (Nemčija) z odločbo z dne 29. aprila 2013, ki je prispela na Sodišče 26. junija 2013, v postopku

Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA

proti

Akzo Nobel NV,

Solvay SA/NV,

Kemira Oyj,

FMC Foret SA,

ob udeležbi

Evonik Degussa GmbH,

Chemoxal SA,

Edison SpA,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi L. Bay Larsen, predsednik senata, K. Jürimäe, sodnica, J. Malenovský, M. Safjan (poročevalec), sodnika, in A. Prechal, sodnica,

1 — * Jezik postopka: nemščina.

generalni pravobranilec: N. Jääskinen,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA T. Funke, odvetnik,
- za Akzo Nobel NV M. Blaum in T. Paul, odvetnika,
- za Solvay SA/NV M. Klusmann in T. Kreifels, odvetnika,
- za Kemira Oyj U. Börger in R. Lahme, odvetnika,
- za FMC Foret SA B. Uphoff, solicitor, in S. Woitz, odvetnik,
- za Evonik Degussa GmbH C. Steinle in S. Wilske, odvetnika,
- za Edison SpA A. Rinne in T. Mühlbach, odvetnika,
- za francosko vlado D. Colas in J. Bousin, agenta,
- za Evropsko komisijo A.-M. Rouchaud-Joët, M. Wilderspin in G. Meessen, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 11. decembra 2014

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 5, točka 3, 6, točka 1, in 23 Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (v nadaljevanju: družba CDC), s sedežem v Bruslju (Belgija), in družbami Akzo Nobel NV, Solvay SA/NV, Kemira Oyj in FMC Foret SA, ki imajo sedež v drugih državah članicah kot Zvezni republiki Nemčiji, zaradi odškodninske tožbe, ki jo je družba CDC vložila iz naslova pravic do odškodnine, ki ji jih je neposredno ali posredno odstopilo 71 podjetij, ki so bila domnevno oškodovana v okviru kršitve člena 81 ES in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL 1994, L 1, str. 3, v nadaljevanju: Sporazum EGP).

Pravni okvir

3 V uvodnih izjavah 2, 11, 12, 14 in 15 Uredbe št. 44/2001 je navedeno:

„(2) Določene razlike med nacionalnimi predpisi, ki urejajo pristojnost in priznanje sodnih odločb, ovirajo nemoteno delovanje notranjega trga. Nujno je potrebno sprejetje določb za poenotenje kolizijskih pravil glede pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah ter za poenostavitev formalnosti, s ciljem hitrega in enostavnega priznanja ter izvršitve sodnih odločb držav članic, ki jih zavezuje ta uredba.

[...]

(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.

[...]

(14) Razen pri zavarovalnih pogodbah, potrošniških pogodbah ali pogodbah o zaposlitvi, kjer je avtonomija glede določitve pristojnih sodišč dovoljena samo omejeno, je treba, ob upoštevanju izključnih pristojnosti, določenih v tej uredbi, spoštovati avtonomijo pogodbениh strank.

(15) V interesu ustreznega sodnega varstva je treba čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v dveh državah članicah niso izdane nezdružljive sodne odločbe. [...]"

4 Členi od 2 do 31 v poglavju II te uredbe vsebujejo pravila o pristojnosti.

5 Člen 2, odstavek 1, v oddelku 1 tega poglavja II, naslovljenem „Splošne določbe“, določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

6 V skladu s členom 5, točka 3, te uredbe je lahko oseba s stalnim prebivališčem v državi članici tožena v drugi državi članici „v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“.

7 Člen 6, točka 1, te uredbe določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena tudi:

1. če je ena od več toženih oseb, tudi pred sodiščem kraja, kjer ima ena od njih stalno prebivališče, če so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem izognili tveganju nezdružljivosti sodnih odločb, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov“.

- 8 Člen 23, prvi odstavek, Uredbe št. 44/2001 v oddelku 7 navedenega poglavja II, naslovljenem „Dogovor o pristojnosti“, določa:

„Če so se stranke, od katerih ima vsaj ena svoje stalno prebivališče v državi članici, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice. Ta pristojnost je izključna, razen če se stranke niso dogovorile drugače. Dogovor o pristojnosti mora biti sklenjen. Dogovor o pristojnosti mora biti sklenjen:

- (a) v pisni obliki ali potrjen v pisni obliki; ali
- (b) v obliki, ki je v skladu s prakso, ki je ustaljena med strankama; ali
- (c) v mednarodni trgovini v skladu z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so znani strankam ali bi jim morali biti znani in ki so splošno priznani v mednarodni trgovini in redno upoštevani s strani strank pogodb istega tipa v okviru zadevne panoge.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 9 CDC je družba belgijskega prava s sedežem v Bruslju, ustanovljena z namenom izterjave odškodninskih terjatev, po sodni ali izvensodni poti, podjetij, ki so bila prizadeta z omejevalnim sporazumom. Z začetno vlogo z dne 16. marca 2009 je pri predložitvenem sodišču vložila odškodninsko tožbo proti šest kemijskim podjetjem, ki z izjemo intervenientke in nekdanje tožene stranke, družbe Evonik Degussa GmbH (v nadaljevanju: družba Evonik Degussa), s sedežem v kraju Essen (Nemčija), nimajo sedeža v Zvezni republiki Nemčiji, temveč v petih drugih državah članicah.
- 10 V podporo svoji tožbi, s katero družba CDC zahteva, da se toženim strankam v postopku v glavni stvari solidarno naloži plačilo odškodnine in posredovanje informacij, se ta družba sklicuje na Odločbo Komisije z dne 3. maja 2006 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] in člena 53 Sporazuma EGP proti podjetjem Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret S.A., Kemira OYJ, Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA in Arkema SA (zadeva COMP/F/C.38.620 – vodikov peroksid in perborat) (UL L 353, str. 54), v kateri je Evropska komisija ugotovila, da so bile tožene stranke iz postopka v glavni stvari in druga podjetja udeleženi v usklajeni in trajajoči kršitvi prepovedi kartelnih sporazumov na podlagi člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP v zvezi z vodikovim peroksidom in natrijevim perboratom. V tej odločbi je navedeno, da se je kršitev začela najkasneje 31. januarja 1994 in je trajala vsaj do 31. decembra 2000. V tej odločbi je tudi navedeno, da je kršitev v glavnem vključevala izmenjavo pomembnih ter zaupnih informacij o trgu in/ali podjetjih, omejevanju in/ali nadzoru proizvodnje, razdeljevanju tržnih deležev in strank ter določanju in nadzoru cen v okviru multilateralnih in/ali bilateralnih rednih in nerednih srečanj in telefonskih stikov v glavnem v Belgiji, Franciji in Nemčiji.
- 11 V zvezi s tem se družba CDC sklicuje na sporazume o odstopu odškodninskih terjatev z 32 podjetji, ki imajo sedež v trinajstih različnih državah članicah Unije ali Evropskega gospodarskega prostora (EGP), pri čemer so nekatera od njih predhodno sklenila take sporazume o odstopu z 39 drugimi podjetji. Zadevna podjetja delujejo v sektorju pridelave celuloze in papirja. Družba CDC navaja, da so podjetja med letoma 1994 in 2006 kupila velike količine vodikovega peroksida v različnih državah članicah Unije ali EGP, pri čemer je bil v primeru več podjetij vodikov peroksid dobavljen tovarnam, ki so v več državah članicah. Po mnenju toženih strank v postopku v glavni stvari so nekatere od teh dobavnih pogodb vsebovale arbitražne klavzule in dogovore o pristojnosti.

- 12 Septembra 2009 je družba CDC umaknila tožbo proti družbi Evonik Degussa, ker je s to družbo sklenila poravnavo. Konec leta 2009 so tožene stranke v postopku v glavni stvari, ki so ostale stranke v postopku, tej družbi in družbama Chemoxal SA ter Edison SpA, napovedale spor. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so poleg tega podale ugovor nepristojnosti predložitvenega sodišča, pri čemer so se med drugim sklicevale na arbitražne klavzule in dogovore o pristojnosti, vsebovane v nekaterih od teh dobavnih pogodb, sklenjenih z domnevno oškodovanimi podjetji.
- 13 V zvezi s tem predložitveno sodišče meni, da bi bilo lahko mednarodno pristojno le na podlagi določb členov 5, točka 3, in 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001. Če so izpolnjeni pogoji za takšno pristojnost, bi lahko družba CDC po lastni izbiri tožene stranke v postopku v glavni stvari tožila pred enim od sodišč, pristojnih na podlagi teh določb, če njihova pristojnost ni izključena na podlagi člena 23 te uredbe ali arbitražne klavzule.
- 14 V teh okoliščinah je Landgericht Dortmund prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba člen 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da se v primeru tožbe, s katero se za posredovanje informacij in odškodnino skupaj tožijo tožena stranka s sedežem v državi sodišča in druge tožene stranke s sedežem v drugih državah članicah, zaradi od Evropske komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 81 ES/101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP, ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselna, da bi se tako izognilo nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajala iz ločenih postopkov?
- Ali je treba pri tem upoštevati okoliščino, da se tožba proti toženi stranki s sedežem v državi sodišča po vročitvi vsem toženim strankam in pred potekom roka, ki ga je sodišče določilo za podajo odgovora na tožbo, ter pred prvo ustno obravnavo umakne?
2. Ali je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da je v primeru tožbe, s katero se od toženih strank, ki imajo sedež v različnih državah članicah Evropske unije, zahteva posredovanje informacij in odškodnino, zaradi od Evropske komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 81 ES/101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP, ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, škodni dogodek vsake tožene stranke in glede vseh uveljavljanih škod ali celotne škode nastopil v tistih državah članicah, v katerih so bili sklenjeni in uresničeni kartelni sporazumi?
3. Ali v primeru odškodninskih tožb zaradi kršitve prepovedi kartelnih sporazumov na podlagi člena 81 ES/101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP zahteva po učinkovitem uveljavljanju prepovedi kartelnih sporazumov, kot izhaja iz prava Unije, dopušča, da se upoštevajo arbitražne klavzule in dogovori o pristojnosti v dobavnih pogodbah, če to v zvezi z vsemi toženimi strankami in/ali vsemi ali delom uveljavljanih zahtevkov pomeni odstopanje od pravil o mednarodni pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 15 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v izvedeti ali je treba člen 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da se lahko pravilo koncentracije pristojnosti v primeru več toženih strank, ki je določeno v tej določbi, uporabi v okviru tožbe proti podjetjem – ki so bila različno krajevno in časovno udeležena v enotni in trajajoči kršitvi prepovedi omejevalnih sporazumov, določene s pravom

Unije, ki jo je z odločbo ugotovila Komisija – za solidarno naložitev plačila odškodnine in posredovanje informacij in to tudi v primeru, če je tožeča stranka umaknila svojo tožbo proti edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež v državi članici sodišča, ki mu je zadeva predložena.

- 16 Da bi odgovorili na to vprašanje, je treba najprej spomniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso določbe Uredbe št. 44/2001 treba razlagati samostojno ob upoštevanju njenega sistema in ciljev (glej sodbo Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, točka 29).
- 17 Pravilo o pristojnosti iz člena 6, točka 1, določa, da je oseba, ki je ena od več toženih oseb, lahko tožena pred sodiščem kraja, kjer ima ena od njih stalno prebivališče, če so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se tako izognili tveganju nezdržljivosti sodnih odločb, ki bi bile lahko posledica ločenih postopkov (sodbi Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 73, ter Sapir in drugi, C-645/11, EU:C:2013:228, točka 40).
- 18 Ker to posebno pravilo odstopa od načela, da se oseba toži pri sodišču, na območju katerega ima toženec stalno bivališče, ki je določeno v členu 2 Uredbe št. 44/2001, ga je treba razlagati ozko, kar ne dopušča razlage zunaj primerov, ki so izrecno navedeni v tej uredbi (glej sodbo Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 74).
- 19 Kot je navedeno v uvodnih izjavah 12 in 15 Uredbe št. 44/2001, je cilj pravila o pristojnosti zagotoviti ustreznost sodnega varstva, čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v dveh državah članicah niso izdane nezdržljive sodne odločbe, kadar se o zadevah odloča ločeno (sodba Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 77).
- 20 Za uporabo člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 je treba preveriti, ali so različni zahtevki, ki jih je vložila ista tožeča stranka proti različnim toženim strankam, tako povezani, da je o njih smotrno odločati skupaj, zato da se s tem prepreči tveganje nezdržljivosti sodnih odločb, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov (glej sodbi Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, točka 39, in Sapir in drugi, C-645/11, EU:C:2013:228, točka 42). V zvezi s tem za to, da se sodne odločbe lahko štejejo za nasprotujoče, ne zadostuje neskladje med rešitvami spora, ampak mora do tega neskladja priti v okviru enakega dejanskega in pravnega stanja (glej sodbe Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, točka 40; Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 79, in Sapir in drugi, C-645/11, EU:C:2013:228, točka 43).
- 21 Glede pogoja v zvezi z obstojem enakega dejanskega in pravnega stanja je treba šteti, da je izpolnjen v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari. Čeprav so bile tožene stranke v postopku v glavni stvari različno krajevno in časovno udeležene pri izvajanju zadevnega omejevalnega sporazuma ter pri sklepanju in izvajanju različnih pogodb, je ta omejevalni sporazum, v skladu z Odločbo 2006/903, na kateri temeljijo zahtevki v postopku v glavni stvari, pomenil enotno in nadaljevano kršitev člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP. Vendar v tej odločbi niso določeni pogoji za morebitno civilno odgovornost – v obravnavanem primeru solidarno odgovornost – ker slednjo določa nacionalno pravo vsake države članice.
- 22 Nazadnje, v zvezi s tveganjem nezdržljivih sodnih odločb zaradi morebitnih razlikovanj nacionalnih predpisov glede pogojev za civilno odgovornost udeležencev omejevalnega sporazuma, iz te okoliščine izhaja takšno tveganje nezdržljivih sodnih odločb, če bi tožbe vložil domnevni oškodovanec omejevalnega sporazuma pred sodišči različnih držav članic.
- 23 Vendar je treba spomniti, da tudi v primeru, ko bi se lahko za odškodninske tožbe, ki jih je vložila družba CDC proti toženim strankam v postopku v glavni stvari na podlagi pravil mednarodnega zasebnega prava sodišča, ki odloča o zadevi, uporabili različni predpisi, taka različna pravna podlaga ne preprečuje uporabe člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001, če so tožene stranke lahko vsaj predvidele, da obstaja tveganje, da bodo tožene v državi članici, v kateri ima vsaj ena od njih stalno prebivališče (glej sodbo Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 84).

- 24 Ta zadnjenavedeni pogoj je izpolnjen v primeru zavezujoče odločbe Komisije, s katero je bila ugotovljena enotna kršitev konkurenčnega prava Unije in na kateri temelji odgovornost vsakega izmed udeležencev za škodo, ki izhaja iz protipravnih ravnanj vseh udeležencev te kršitve. V teh okoliščinah bi ti udeleženci morali pričakovati, da bo postopek proti njim stekel pred sodišči države članice, v kateri ima eden izmed njih stalno prebivališče.
- 25 Ugotoviti je torej treba, da okoliščina, da se ločeno presojujejo odškodninske tožbe proti več družbam s sedežem v različnih državah članicah, ki so v nasprotju s konkurenčnim pravom Unije sodelovale pri enotnem in trajajočem omejevalnem sporazumu, lahko privede do nezdržljivosti sodnih odločb v smislu člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001.
- 26 Po tem pojasnilu je treba še preučiti, v kolikšni meri lahko umik tožbe tožeče stranke v postopku v glavni stvari proti edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež v državi članici, na območju pristojnosti sodišča, izključuje uporabo pravila o pristojnosti iz člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001.
- 27 V skladu z ustaljeno sodno prakso se tega pravila ne sme uporabiti tako, da bi tožeči stranki omogočilo, da vloži zahtevek proti več toženim strankam le s ciljem, da bi eno od njih izvzelo iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima stalno prebivališče (sodbi Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, točka 32, in Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 78).
- 28 Vendar je Sodišče pojasnilo, da če so zahtevki, vloženi proti različnim toženim osebam, ob vložitvi medsebojno povezani v smislu člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001, se pravilo o pristojnosti iz te določbe uporablja, ne da bi bilo poleg tega treba posebej dokazati, da zahtevki niso bili vloženi le z namenom, da bi se ena izmed toženih oseb izvzela iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima stalno prebivališče (glej sodbo Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, točka 54).
- 29 Posledično lahko sodišče, ki obravnava zahtevke, ki so ob vložitvi tožbe medsebojno povezani v smislu člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001, ugotovi morebitno zlorabo pravila o pristojnosti iz te določbe le takrat, ko obstajajo prepričljivi dokazi, ki dopuščajo sklep, da je tožeča stranka pogoje za uporabo te določbe umetno ustvarila oziroma ohranila.
- 30 V postopku o glavni stvari nekatere stranke trdijo, da je bila pred vložitvijo tožbe v postopku v glavni stvari sklenjena poravnava med tožečo stranko in družbo Evonik Degussa s sedežem v Nemčiji, ti stranki pa naj bi namerno odložili formalno sklenitev poravnave na čas po vložitvi tožbe samo zato, da bi utemeljili sodno pristojnost sodišča, ki mu je zadeva predložena, za druge tožene stranke postopka v glavni stvari.
- 31 Da bi bilo mogoče izključiti uporabo pravila o pristojnosti iz člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001, mora biti trditev o morebitni zlorabi pravila o pristojnosti podprta s prepričljivimi dokazi, ki dopuščajo sklep, da med strankami obstaja tajni dogovor o tem, da se pogoji za uporabo te določbe ob vložitvi tožbe umetno ustvarijo oziroma ohranijo.
- 32 Te dokaze mora sicer presoditi sodišče, ki odloča o zadevi, vendar je treba pojasniti, da zgolj okoliščina, da so bila pred morebitno poravnavo izvedena pogajanja, ne more zadostovati za dokaz glede obstoja tajnega dogovora. Nasprotno, zadosten dokaz bi bil, če bi bila takšna poravnava dejansko izvedena, vendar bi bila prikrita, da bi se ustvaril vtis, da so bili izpolnjeni pogoji za uporabo člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001.
- 33 Ob upoštevanju navedenega je na prvo vprašanje treba odgovoriti, da je treba člen 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da se lahko pravilo koncentracije pristojnosti v primeru več toženih strank, ki je določeno v tej določbi, uporabi v okviru tožbe proti podjetjem – ki so bila različno krajevno in časovno udeležena v enotni in trajajoči kršitvi prepovedi omejevalnih sporazumov, določeni s pravom Unije, ki jo je z odločbo ugotovila Komisija – za solidarno naložitev plačila odškodnine in posredovanje informacij, in to velja, tudi če je tožeča stranka umaknila svojo tožbo proti edini izmed sotoženih

strank, ki ima sedež v državi članici na območju pristojnosti sodišča, razen če se ne dokaže, da obstaja tajni dogovor med tožečo stranko in navedeno sotoženo stranko o tem, da se pogoji za uporabo te določbe ob vložitvi tožbe umetno ustvarijo oziroma ohranijo.

Drugo vprašanje

- 34 Predložitevno sodišče želi z drugim vprašanjem izvedeti, ali je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da se v primeru tožbe, s katero se od toženih strank, ki imajo sedež v različnih državah članicah, zahteva odškodnina in posredovanje informacij zaradi od Komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, šteje, da je škodni dogodek vsake tožene stranke in glede vseh uveljavljenih škod ali celotne škode nastopil v tistih državah članicah, v katerih so bili sklenjeni in uresničeni kartelni sporazumi.
- 35 Glede na to, da je značilnost postopka v glavni stvari več odškodninskih terjatev tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ki ji jih je odstopilo več podjetij, ki so domnevno oškodovana zaradi omejevalnega sporazuma na področju vodikovega peroksida, je najprej treba spomniti, da prenos terjatev, ki ga opravi prvotni upnik, ne vpliva na določitev pristojnega sodišča na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 (sodba ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, točka 58).
- 36 Iz tega sledi, da je treba določitev kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka, preučiti za vsako odškodninsko terjatev, neodvisno od odstopa ali združitve, katere predmet je.
- 37 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati samostojno in ozko (sodba Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, točka 43).
- 38 Vendar se izraz „kraj, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“ iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 nanaša tako na kraj, kjer je nastala škoda, kot tudi na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je tožena stranka lahko po izbiri tožeče stranke tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja (sodbi Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, točka 25, in Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37 točka 45).
- 39 V skladu z ustaljeno sodno prakso pravilo o pristojnosti, določeno v členu 5, točka 3, te uredbe temelji na obstoju posebno tesne zveze med sporom in sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek, ki opravičuje odstopajočo podelitev pristojnosti tem sodiščem zaradi učinkovitosti sodstva in načela ekonomičnosti postopka (sodbi Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, točka 26, in Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, točka 28).
- 40 Sodišče kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek, je v zadevah v zvezi z delikti običajno najprimernejše za odločanje, predvsem zaradi bližine predmeta spora in lažje izvedbe dokazov (sodba Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, točka 27).
- 41 Opredelitev ene od naveznih okoliščin, ki jih priznava sodna praksa, navedena v točki 38 te sodbe, mora torej omogočati določitev pristojnosti sodišča, ki je objektivno najprimernejše za presojo, ali so predpostavke odgovornosti tožene stranke izpolnjene, tako da je lahko zadeva veljavno predložena samo sodišču, z območjem katerega je povezana upoštevana navezna okoliščina (sodbi Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 48, in Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, točka 47).
- 42 Preveriti je treba, kje v okoliščinah zadeve v glavni stvari ležijo navezne okoliščine za določitev sodne pristojnosti v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti.

Kraj vzročnega dogodka

- 43 Glede kraja vzročnega dogodka je treba najprej ugotoviti, da so bile v okoliščinah, kot so v postopku v glavni stvari, dobave kupcem zagotovljene v okviru pogodbenih razmerij z različnimi udeleženci zadevnega sporazuma. Vendar škodni dogodek ne leži v domnevni kršitvi pogodbenih obveznosti, temveč v omejitvi pogodbene svobode na podlagi tega omejevalnega sporazuma, česar posledica je, da si kupci ne morejo zagotoviti dobav po tržni ceni.
- 44 V takšnih okoliščinah je kraj vzročnega dogodka za škodo, ki se izraža v povečanih stroških, ki jih je imel kupec zaradi izkrivljenih cen na trgu zaradi omejevalnega sporazuma, mogoče določiti abstraktno kot kraj sklenitve tega omejevalnega sporazuma. Namreč, takoj, ko je omejevalni sporazum sklenjen, udeleženci s svojim ravnanjem ali opustitvami zagotovijo, da je konkurenca omejena, cene pa izkrivljene. Če bi bil ta kraj poznan, bi dodelitev pristojnosti sodiščem v teh krajih ustrezala ciljem, navedenim v točki 39 te sodbe.
- 45 Vendar ta preudarek ni pomemben v okoliščinah, kot so v postopku v glavni stvari, ki v skladu z ugotovitvami Komisije, kot so pojasnjene v predložitveni odločbi, ne dopuščajo določitve enotnega kraja, kjer naj bi bil sklenjen omejevalni sporazum, ker je bil slednji sestavljen iz številnih tajnih dogovorov, ki so bili sprejeti na različnih sestankih in posvetovanjih na različnih krajih Unije.
- 46 Navedeno ne vpliva na primer, v katerem specifični dogovor izmed tistih dogovorov, ki so kot celota tvorili zadevni nezakoniti omejevalni sporazum, pomeni dogodek, ki je domnevno povzročil škodo kupcu. V takšnem primeru bi bilo torej sodišče, na področju pristojnosti katerega je bil sklenjen zadevni dogovor, pristojno za odločanje o škodi, ki je bila povzročena kupcu.
- 47 V tem primeru, pa tudi v primeru, da bi predložitveno sodišče moralo ugotoviti, da je bil omejevalni sporazum iz postopka v glavni stvari naposled sklenjen na njegovem področju pristojnosti, je treba obravnavati vprašanje, ali bi bilo več udeležencev tega omejevalnega sporazuma mogoče tožiti pred istim sodiščem.
- 48 Sodišče je v drugih okoliščinah presodilo, da člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 ne omogoča določitve sodne pristojnosti na podlagi kraja škodnega dogodka, ki se pripisuje enemu od domnevnih povzročiteljev škode, ki ni stranka v sporu, za drugega domnevnega povzročitelja navedene škode, ki ni deloval na območju pristojnosti sodišča, ki odloča o zadevi (sodba Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, točka 41).
- 49 Nasprotno pa v okoliščinah, kot so v postopku v glavni stvari, nič ne nasprotuje temu, da se več udeležencev tega omejevalnega sporazuma toži pred istim sodiščem.
- 50 Iz tega izhaja, da je določitev pristojnosti za odločanje o škodi, ki je domnevno nastala zaradi protipravnega omejevalnega sporazuma, ki naj bi se v skladu s členom 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 opravila na podlagi vzročnega dogodka za vse sodelujoče pri omejevalnem sporazumu, odvisna od opredelitve konkretnega dogodka na področju pristojnosti sodišča, ki mu je predložena zadeva, pri katerem je bil omejevalni sporazum naposled sklenjen oziroma je bil sklenjen dogovor, ki je vzročni dogodek za škodo, ki je domnevno nastala kupcu.

Kraj nastanka škode

- 51 Kot je bilo navedeno v točki 41 te sodbe, mora določitev kraja nastanka škode omogočiti določitev pristojnosti sodišča, ki je objektivno najprimernejše za presojo, ali so predpostavke za odgovornost tožene stranke izpolnjene.

- 52 Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je kraj nastanka škode kraj, kjer se škoda dejansko pokaže (glej sodbo Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, točka 27). Ker gre za škodo, ki se izraža v povečanih stroških, nastalih zaradi umetno povišanih cen, kot so cene vodikovega peroksida, ki je bil predmet omejevalnega sporazuma iz postopka v glavni stvari, je ta kraj mogoče določiti samo za vsakega posameznega domnevnega oškodovanca in je načeloma v kraju njegovega sedeža.
- 53 Ta kraj daje vsa jamstva za učinkovito organizacijo morebitnega postopka, ker je preizkus tožbe za povračilo škode, ki jo je domnevno utrpelo podjetje zaradi omejevalnega sporazuma, kar je Komisija zavezujoče že ugotovila, odvisen od dejavnikov, ki se specifično nanašajo na položaj tega podjetja. V teh okoliščinah lahko sodišče kraja, kjer ima družba sedež, očitno najboljše odloči o takšni tožbi.
- 54 Na ta način določeno sodišče je v primeru tožbe proti enemu ali več podjetjem, sodelujočim pri omejevalnem sporazumu, pristojno za odločanje o celotni škodi, ki je navedenemu podjetju nastala zaradi povečanih stroškov, ki jih je plačalo za proizvode, ki so predmet tega omejevalnega sporazuma.
- 55 Nasprotno, ker je pristojnost sodišča, ki mu je zadeva predložena na podlagi nastanka škode, omejena na škodo, ki jo je utrpelo podjetje, katerega sedež je na območju njegove pristojnosti, bi tožeča stranka, kot je družba CDC, na katero se navezuje več odškodninskih terjatev več podjetij, v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 35 te sodbe, morala vložiti različne zahtevke za nadomestilo škode za vsako od podjetij pred sodišči v kraju, kjer imajo sedež.
- 56 Glede na navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da lahko v primeru tožbe, s katero se od toženih strank, ki imajo sedež v različnih državah članicah, zahteva odškodnina zaradi od Komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, škodni dogodek pa je nastopil glede na vsakega posameznega domnevnega oškodovanca, vsak izmed njih na podlagi člena 5, točka 3, vloži tožbo pri sodišču kraja, kjer je bil naposled sklenjen zadevni omejevalni sporazum, oziroma, če je primerno, kraja, kjer je bil sklenjen posebni dogovor, ki ga je mogoče opredeliti kot škodni dogodek za zatrevanje škode, ali pa pri sodišču kraja, kjer ima svoj sedež.

Tretje vprašanje

- 57 Predložitveno sodišče želi s tretjim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 23(1) Uredbe št. 44/2001 in načelo učinkovitega uveljavljanja prepovedi omejevalnih sporazumov v Uniji razlagati tako, da v primeru odškodninskih tožb zaradi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP dopuščata, da se upoštevajo dogovori o pristojnosti v dobavnih pogodbah, če to pomeni odstopanje od pravil o mednarodni pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001.
- 58 Pred obravnavanjem tega vprašanja je treba pojasniti, da Sodišče v zvezi z nekaterimi klavzulami o izjemah, ki so prav tako vsebovane v teh pogodbah, vendar ne spadajo na področje uporabe Uredbe št. 44/2001, nima dovolj informacij, da bi predložitvenemu sodišču podalo koristen odgovor.
- 59 Glede klavzul, na katere se nanaša tretje vprašanje in ki spadajo na področje uporabe Uredbe št. 44/2001, je treba poudariti, da je Sodišče v kontekstu Konvencije o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki je bila podpisana v Bruslju 27. septembra 1968 (UL 1972, L 299, str. 32), ugotovilo, da imajo stranke, kadar sklenejo dogovor o izbiri sodišča v skladu s členom 17 Bruseljske konvencije, možnost odstopati ne le od splošne pristojnosti, določene v njenem členu 2, ampak tudi od posebnih pristojnosti, določenih v členih 5 in 6 te konvencije (glej sodbo Estasis Saloti di Colzani, 24/76, EU:C:1976:177, točka 7).

- 60 Glede na to, da razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb te konvencije, velja tudi za določbe Uredbe št. 44/2001, kadar je mogoče določbe teh dveh instrumentov šteti za enakovredne, je treba navesti, da to velja glede člena 17, prvi odstavek, navedene konvencije in člena 23(1) te uredbe, katerih besedilo je skoraj enako (sodba Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točki 19 in 20).
- 61 Zato se šteje, da je lahko sodišče, ki mu je zadeva predložena, načeloma vezano na dogovor o pristojnosti, ki odstopa od pristojnosti na podlagi členov 5 in 6 Uredbe št. 44/2001, glede katere so se dogovorile stranke na podlagi njenega člena 23(1).
- 62 Te ugotovitve ni mogoče omajati z zahtevo glede učinkovitega uveljavljanja prepovedi omejevalnih sporazumov. Na eni strani je Sodišče že presodilo, da pravila materialnega prava, ki se uporabijo za vsebino spora, nimajo vpliva na veljavnost dogovora o pristojnosti v skladu s členom 17 Bruseljske konvencije, navedene v točki 60 te sodbe (glej v tem smislu sodbo Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, točka 51). V skladu s sodno prakso, navedeno v točki 59 te sodbe, je ta razlaga upoštevana tudi za člen 23 Uredbe št. 44/2001.
- 63 Na drugi strani je treba upoštevati, da sodišče, ki mu je predložena zadeva, upoštevanja dogovora o pristojnosti, ki ustreza zahtevam iz člena 23 Uredbe št. 44/2001, ne sme zavriniti – saj bi bili sicer ogroženi cilji te uredbe – zgolj zato, ker meni, da sodišče, ki je navedeno v tem dogovoru, ne bi zagotovilo polnega učinka načela učinkovitega uveljavljanja prepovedi omejevalnih sporazumov s tem, da oškodovancu omejevalnega sporazuma ne bi priznalo polnega nadomestila za škodo, ki jo je utrpel. Nasprotno, šteti je treba, da ureditev pravnih sredstev v vsaki državi članici, skupaj z mehanizmom predhodnega odločanja, določenim v členu 267 PDEU, posameznikom v zvezi s tem daje zadostno jamstvo (glej po analogiji sodbo Renault, C-38/98, EU:C:2000:225, točka 23).
- 64 V zadevi, kot je v postopku v glavni stvari, se bo moralo sodišče, ki mu je predložena zadeva, pred preučitvijo v členu 23 navedenih pogojev glede obličnosti vseeno prepričati glede dejanskih učinkov zadevnih klavzul na tožečo stranko v postopku v glavni stvari. Kot je Sodišče že pojasnilo, lahko zato dogovor o pristojnosti, ki je vključen v pogodbo, načeloma učinkuje le v razmerjih med strankami, ki so soglašale s sklenitvijo te pogodbe. Da bi tak dogovor lahko učinkoval na tretjo osebo, mora ta načeloma soglašati s tem učinkom (sodba Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, točka 29).
- 65 Samo v primeru, kadar tretja oseba v skladu z nacionalnim pravom, ki se uporabi v zadevi, kot je določeno na podlagi pravil mednarodnega zasebnega prava sodišča, ki mu je zadeva predložena, vstopi v pravice in obveznosti prvotne pogodbene stranke, bi namreč bilo mogoče dogovor o pristojnosti, s katerim tretja oseba ni soglašala, vseeno uveljavljati proti njej (glej v tem smislu sodbo Coreck, C-387/98, EU:C:2000:606, točke 24, 25 in 30).
- 66 Če bi se izkazalo, da tožečo stranko v postopku v glavni stvari zadevne klavzule zavezujejo, bi bilo treba preučiti, ali je njihova posledica dejansko odstopanje od pristojnosti predložitvenega sodišča, kar zadeva postopek v glavni stvari.
- 67 V zvezi s tem je treba spomniti, da je razlaga dogovora o pristojnosti, da bi se ugotovilo, kateri spori spadajo na področje njene uporabe, naloga nacionalnega sodišča, pred katerim se uveljavlja (sodbi Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, točka 37, in Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, točka 31).
- 68 Dogovor o pristojnosti se lahko nanaša samo na spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, kar omejuje veljavnost dogovora o pristojnosti na spore, ki izhajajo iz pravnega razmerja, v zvezi s katerim je bil ta dogovor sklenjen. Namen te zahteve je preprečiti, da bi bila ena stranka presenečena, ker bi bila določena pristojnost določenega sodišča za vse spore, ki bi morebiti nastali iz razmerja s pogodbeno stranko in bi izhajali iz drugega razmerja, kot je tisto, na podlagi katerega je bila dogovorjena sodna pristojnost (glej v tem smislu sodbo Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115 točka 31).

- 69 Glede na ta cilj bo predložitveno sodišče moralo med drugim upoštevati, da se klavzula, ki se abstraktno sklicuje na spore iz pogodbenih razmerij, ne nanaša na spor v zvezi z deliktno odgovornostjo pogodbene stranke, domnevno nastalo zaradi njenega ravnanja, ki ustreza sodelovanju pri nezakonitem omejevalnem sporazumu.
- 70 Glede na to, da oškodovano podjetje v času, ko je podalo soglasje k takšni klavzuli, ni moglo v zadostni meri predvideti pravnega spora, ker mu takrat ni bilo poznano, da je sopogodbenuk udeležen pri nezakonitem omejevalnem sporazumu, ni mogoče izhajati iz tega, da tak pravni spor temelji na pogodbenih razmerjih. Takšna klavzula torej ne bi veljavno odstopala od pristojnosti predložitvenega sodišča.
- 71 Nasprotno, v primeru obstoja dogovora, ki se nanaša na spore v zvezi z odgovornostjo, nastalo zaradi kršitve konkurenčnega prava, in v katerem je določeno sodišče druge države članice od države članice predložitvenega sodišča, bi se slednje moralo izreči za nepristojno, tudi če ta dogovor vodi k neupoštevanju posebnih pravil o pristojnosti, določenih v členih 5 in/ali 6 Uredbe št. 44/2001.
- 72 Na tretje vprašanje je torej treba odgovoriti, da je treba člen 23(1) Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da v primeru odškodninskih tožb zaradi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP dopušča, da se upoštevajo dogovori o pristojnosti v dobavnih pogodbah, tudi če to pomeni odstopanje od pravil o mednarodni pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, te uredbe, če se ti dogovori nanašajo na spore v zvezi z odgovornostjo, nastalo zaradi kršitve konkurenčnega prava.

Stroški

- 73 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

- 1. Člen 6, točka 1, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da se lahko pravilo koncentracije pristojnosti v primeru več toženih strank, ki je določeno v tej določbi, uporabi v okviru tožbe proti podjetjem – ki so bila različno krajevno in časovno udeležena v enotni in trajajoči kršitvi prepovedi omejevalnih sporazumov, določeni s pravom Unije, ki jo je z odločbo ugotovila Komisija – za solidarno naložitev plačila odškodnine in posredovanje informacij, in to velja, tudi če je tožeča stranka umaknila svojo tožbo proti edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež v državi članici na območju pristojnosti sodišča, razen če se ne dokaže, da obstaja tajni dogovor med tožečo stranko in navedeno sotoženo stranko o tem, da se pogoji za uporabo te določbe ob vložitvi tožbe umetno ustvarijo oziroma ohranijo.**
- 2. Člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da lahko v primeru tožbe, s katero se od toženih strank, ki imajo sedež v različnih državah članicah, zahteva odškodnina zaradi od Komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, škodni dogodek pa je nastopil glede na vsakega posameznega domnevnega oškodovanca, vsak izmed njih na podlagi člena 5, točka 3, vloži tožbo pri sodišču kraja, kjer je bil naposled sklenjen zadevni omejevalni sporazum, oziroma, če je primerno, kraja, kjer je bil sklenjen posebni dogovor, ki ga je mogoče opredeliti kot škodni dogodek za zatrjevano škodo, ali pa pri sodišču kraja, kjer ima svoj sedež.**

3. Člen 23(1) Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da v primeru odškodninskih tožb zaradi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP dopušča, da se upoštevajo dogovori o pristojnosti v dobavnih pogodbah, tudi če to pomeni odstopanje od pravil o mednarodni pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, te uredbe, če se ti dogovori nanašajo na spore v zvezi z odgovornostjo, nastalo zaradi kršitve konkurenčnega prava.

Podpisi